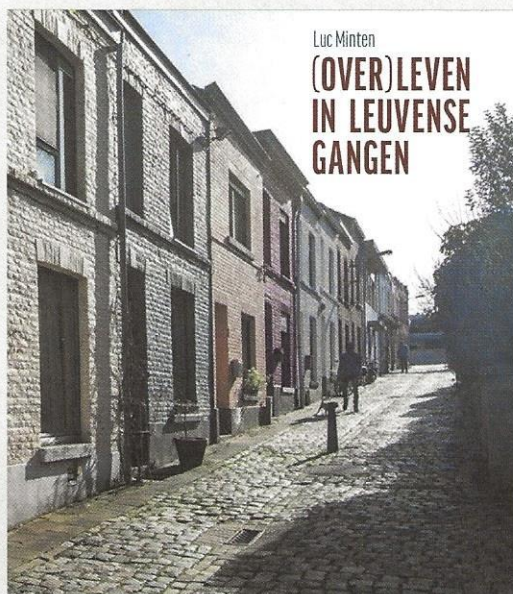

INHOUD

Voorwoord	1
Colofon en praktische informatie	2
Oud nieuws: De hertog van Arenberg laat ballonnetjes op	3
Leuven en Koers	4
De Leuvense Spinosj-band: 1981-2005	6
Uitgelicht: verdwenen Leuvense wielerpistes	8

Blijf via onze website www.salsa-archief.be op de hoogte van alle activiteiten van SALSA! en volg het laatste nieuws over het stadsarchief via de facebookpagina www.facebook.com/stadsarchiefleuven

SALSA! vzw

Samen Actief voor het Leuven StadsArchief SALSA! Nieuwsbrief is een driemaandelijks nieuwsbrief, uitgegeven door SALSA! vzw, de Vriendenkring van het Leuven Stadsarchief. Het abonnement is inbegrepen in de lidmaatschapsbijdrage voor de vzw.

Beste Salsa!-leden,

deze zomer hebben we eindelijk onze activiteiten weer kunnen hervatten, en hoe! Op vrijdag 13 augustus stelden we onder een stralende zon ons zeventiende cahier *Leuven en Koers* voor op de binnenkoer van Tweebronnen. De lancering van dit cahier naar aanleiding van het WK Wielrennen 2021 – een uniek momentum voor de stad – was dan ook een ideale gelegenheid om onze werking terug op te starten. Het was bijzonder fijn om verschillende onder jullie daar te mogen verwelkomen na de maandenlange coronaluwte!

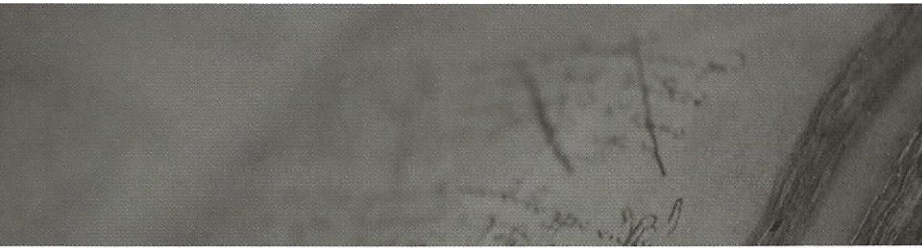
Aan cahier 17 werkten maar liefst zes auteurs mee, die met veel enthousiasme grasduinden in de collecties en bestanden van het stadsarchief en er onder meer prachtige affiches en pareltjes van foto's opdiepten die getuigen van het Leuvense wielerverleden. *Leuven en Koers* biedt zo ook verdieping bij de openluchtexpo 'Allez Allez. Koers in Leuven' van de Erfgoedcel en Tofsport Leuven, waar verschillende van de auteurs aan hebben meegewerkt. Deze gratis expo is nog tot het einde van dit jaar te bezichtigen aan de velodroom op de oude Sint-Pieterssite in de Brusselsestraat.

In *Leuven en Koers* belichten de auteurs verschillende facetten van het Leuvense wielerverleden, zoals Jaak Brepoels – gangmaker en bezieler van de publicatie – verder in deze nieuwsbrief toelicht. De aanwezigen op de boekvoorstelling kregen alvast een voorsmaakje via de boeiende en meeslepende presentaties van auteurs Nan van Zuthpen en Bart Vanreusel, die onder meer stilstonden bij de vroegste sporen van de Leuvense wielersport, bijna vergeten wielerveden, de fietstocht van Stijn Streuvels in 1915 door het Leuvense oorlogspuin en het fietsen als maatschappelijk fenomeen. Het cahier is voor €20 te koop in het stadsarchief en verschillende Leuvense boekhandels, leden kunnen het voor €15 aankopen in het stadsarchief. Warm aanbevolen!

Met *Leuven en Koers* – een laatste mooie verwezenlijking om 'u' tegen te zeggen – nemen we ook met spijt in het hart afscheid van bestuurslid Jaak Brepoels. Jarenlang heeft hij zich met volle overtuiging en met veel enthousiasme ingezet voor onze vereniging: zo bemande hij onze stand op tal van brunches en activiteiten, werkte hij een boeiend en rijk geïllustreerd cahier uit over de collectie politieke affiches van het stadsarchief (cahier 14: *Pappen, nathouden en plakken*), schreef hij verschillende bijdragen voor de nieuwsbrieven en stond hij steeds klaar voor de praktische organisatie van evenementen, de verkoop van cahiers en de verzending van nieuwsbrieven.

Ook was hij een drijvende kracht achter onze recente publicaties *De bloednacht van 18 april 1902* (cahier 15), *Vensters op Leuven*, *(Over)leven in Leuvense gangen* (cahier 16) en uiteraard ook *Leuven en Koers* (cahier 17). Langs deze weg wensen we Jaak hartelijk te danken voor zijn jarenlange enthousiaste en dynamische inzet voor onze vereniging! We wensen hem bijzonder veel succes toe met zijn toekomstige projecten en twijfelen er niet aan dat hij nog vaak in het stadarchief te vinden zal zijn voor onderzoek naar de politieke en sociale geschiedenis van Leuven.

Vooruitblikkend op de komende maanden, nadert de **voorstelling van cahier 16 (Over)leven in Leuvense gangen** van auteur Luc Minten

met rasse schreden. De boekvoorstelling zal doorgaan op **zondag 19 september om 14u** op de site Fabota van buurtwerk 't Lampeke (Ridderstraat 33). Late beslissers kunnen nog inschrijven tot vrijdag 17 september (zolang er plaats is) via het mailadres salsaarchief@gmail.com. Dit cahier over de geschiedenis van de Bulenswijk en de Muurkruidstraat en hun bewoners zal vanaf 20 september verkrijgbaar zijn in verschillende Leuvense boekhandels aan €20, leden kunnen het met €5 korting aankopen in het stadsarchief.

Verder nodigen we jullie alvast graag uit op onze **boekenverkoop en archiefdag op zaterdag 16 oktober** in Tweebronnen. **Doorlopend van 10u-17u** kunnen jullie bij tientallen standhouders in de gangen van Tweebronnen terecht voor de aankoop van boeken, postkaarten, prenten enz. met betrekking tot de geschiedenis van Leuven en haar deelgemeenten. Het stadsarchief zet die dag naar goede traditie ook haar deuren open en verwelkomt jullie graag voor een rondleiding. Ook zal het archief eigen publicaties verkopen en haar recente schenkingen in de kijker zetten. Reserveer 16 oktober dus alvast in jullie agenda! Meer informatie volgt nog per mail.

Met plezier delen we jullie tot slot mee dat het stadsarchief sinds kort een nieuwe collega mocht verwelkomen, met name historicus Siegfried Slangen. Als archiefdeskundige zal hij de komende tijd vooral ondersteuning bieden bij de verhuis van het OCMW-archief naar Tweebronnen, een van de grote uitdagingen waar het stadsarchief vandaag voor staat. We heten hem graag van harte welkom en wensen hem een vlotte en goede start toe!

Hopelijk tot ziens op een van onze activiteiten en hartelijke groeten,

Valerie Vrancken,
Voorzitter Salsa! vzw

COLOFON

Redactie | Gilbert Huybens, Gustaaf Janssens,
Valerie Vrancken (eindredactie)
Redactieadres | Stadsarchief Leuven
Verantwoordelijke uitgever | Valerie Vrancken,
Blandenstraat 150, 3053 Oud-Heverlee
Beeldmateriaal | Erfgoedcel Leuven, stadsarchief
Leuven, Mine Dalemans, Gilbert Huybens
Druk | Drukkerij De Bie, Duffel
Vormgeving | Atelier A - www.atelierannelies.be

PRAKTISCHE INFORMATIE SALSA! VZW

website | www.salsa-archief.be
e-mail | salsaarchief@gmail.com
adres | Stadsarchief Leuven
Rijschoolstraat 4/001, 3000 Leuven
Bestuursleden | Jules Audiens, Fernand Bertrand,
Koen Dobbelaere (penningmeester), Hendrik
Ollivier (secretaris) en Valerie Vrancken (voorzitter)
Erevoorzitter | Gustaaf Janssens

Lid worden? U kan lid worden van SALSA! vzw door overschrijving van €20 (voor gewone leden) of €40 (voor steunende leden) op volgend rekeningnr.: IBAN BE93 068-2420772-67. Dit lidgeld omvat de driemaandelijks nieuwsbrief, mogelijkheid tot aankopen van de eigen publicaties met korting en gratis toegang tot de activiteiten van de vriendenkring. *Vanwege de coronacrisis wordt het lidmaatschap van reeds bestaande leden in 2020 per uitzondering gratis verlengd tot eind 2021.*

Stadsarchief Leuven
Rijschoolstraat 4/001, 3000 Leuven
Tel. 016/27 42 22
archief@leuven.be
Vanwege Covid-19 is de leeszaal beperkt geopend. Enkel voor noodzakelijke opzoekingen in het kader van wettelijke activiteiten of officiële opleidingen zijn bezoekers na afspraak (min. 3 werkdagen op voorhand te maken per mail) welkom.

ISSN: 2593-6212

Oud nieuws: de hertog van Arenberg laat ballonnetjes op

Twee maanden na de inhuldiging van de nieuwe velodroom aan de Tiensepoort, berichtten de Leuvense kranten van 1909 alweer over een ander evenement: het vijfde 'verjaringsfeest' van de uitvinding van het (steen)koolgas te Heverlee. Die uitvinding werd op 15 oktober 1783 gedaan door de Leuvense professor Jan Pieter Minckelers in het toen pas opgerichte laboratorium voor experimentele fysica.

Minckelers en enkele van zijn collega's waren daar op vraag en met financiering van hertog Lodewijk-Engelbert van Arenberg op zoek naar een goedkope productiemethode voor een gas dat lichter dan lucht was. De hertog van Arenberg had in juni 1783 in Parijs de vlucht bijgewoond van een van de eerste Montgolfières en vermoedde een grote toekomst voor deze vliegende gasballonnen als transportmiddel. Maar daarvoor was een gas nodig dat eenvoudiger, sneller en goedkoper aangemaakt kon worden dan het in Frankrijk gebruikte waterstofgas. Minckelers experimenteerde enkele maanden met allerlei grondstoffen en ontdekte dat bij de verbranding van het gruis van magere steenkolen een gas ontstond dat vier keer lichter was dan lucht en dat relatief goedkoop en op grote schaal geproduceerd kon worden. Zijn tweede bevinding, namelijk dat dit steenkoolgas bij verbranding ook een fel licht produceerde, zou pas decennia later echt benut worden bij de overschakeling op gaslantaarns voor de straatverlichting. Het steenkoolgas werd in de eerste decennia na Minckelers' vondst vooral gebruikt om in het spoor van de gebroeders Montgolfière ook in België de gasballonvaart als beginstadium van de luchtvaart tot ontwikkeling te laten komen.

Minckelers' naam raakte in de loop van de 19de eeuw wat in vergetelheid, tot hij op de Parijse wereldtentoonstelling van 1900 opnieuw onder de aandacht werd gebracht als de grondlegger van het inmiddels in heel Europa gebruikte stadsgas. Het jaar nadien liet de *Società italiana per il Gaz* Minckelers' medaillonbuste inwerken in de gevel van haar gebouw in Turijn. De stad Maastricht, waar de uitvinder geboren was en waarnaar hij in 1789 ook terugkeerde om er in 1824 te sterven, vond dat het nu ook tijd werd om haar wetenschappelijke zoon met een groot standbeeld te eren. Dat werd op 10 juli 1904 op de Markt onthuld en toont Minckelers ten voeten uit in zijn professorentoga en met een – tot 2013 continu – brandende toorts in de hand.

Deze Minckelers-revival drong ook door tot in Heverlee. Met name hertog Engelbert Marie van Arenberg vond dat de stimulerende rol van zijn voorouder Lodewijk-Engelbert – de 'blinde hertog' – bij de uitvinding van het steenkoolgas niet onderbelicht mocht blijven. De festiviteiten voor het 75-jarig bestaan van België vormden in 1905 een goed kader. Samen met de op 15 februari 1901 opgerichte *Aéroclub de Belgique* organiseerde de

hertog van Arenberg op het gemeenteplein het eerste 'Verjaringsfeest der uitvinding van het koolgas'. Het bleef tot 1913 een jaarlijks wederkerend evenement met en rond gasballonvaarten. Bij het verjaringsfeest van 1907 schonk de snel groeiende vereniging van Belgische luchtpioniers – die vooral kapitaalkrachtige leden telde – een J. P. Minckelers-gedenkplaat aan de gemeente Heverlee, die in het hoekhuis van het Arenbergplein werd ingemetseld. Het zou echter nog duren tot 1948, 200 jaar na Minckelers' geboorte, vooraleer de Leuvense professor ook hier zijn standbeeld zou krijgen. Dat werd geschonken door de Leuvense ingenieursvereniging naar aanleiding van haar 75-jarig bestaan. Het staat op het Kantineplein in Heverlee, voor het kasteel. Minckelers moet er de sokkel wel delen met de financier van zijn experimenten, hertog Lodewijk-Engelbert van Arenberg.

UIT HEVERLEE

Zondag 11 Juli

Vijfde Verjaringsfeest der Uitvinding van het Koolgas

Programma:

Om 3 ure. — Opstijging ter hoogte van 500 meters van aan een touw vastgemaakte Vlieger-Ballon.

Om 3 1/2 ure. — Oplating van Chineesche Vliegers.

Wederlandsche Prijskamp van Kunstvliegers, Muziekvliegers, enz., enz. Oplating van voorwerpen in goudslagersvlies.

Om 4 ure. — Opstijging van den Grooten Olifant. Oplating van 200 ballonnetjes.

Om 4 1/5 ure. — Opstijging van den Ballon Aero-Club III, inhoudende 800 kub. mt.

Wederlandsche Rallye-Ballon voor wielrijders.

Om 5 ure. — Prijskamp van Ballonnetjes met Kaarten.

Om 5 1/2 ure. — Opstijging van den Ballon Aero-Club IV, inhoudende 1000 kub. mt.

Concerto door de Fanfaar Ste-Cecilia.

Deze feestelijkheden zullen plaats hebben op de Lodewijk-Engelbert d'Arenberg plaats.

* * *

Leuven en Koers

Jaak Brepoels

De strijd om de regenboogtrui in het wielrennen die Leuven gedurende drie dagen op de wereldkaart zet, houdt de stad al maanden in de ban. Tofsport Leuven en de Erfgoedcel sloegen de handen in elkaar voor de openlucht tentoonstelling 'Allez Allez, Koers in Leuven': met de houten velodroom op de voormalige ziekenhuissite als uitvalsbasis voor onder meer een straatexpo wordt meer dan een eeuw wielergeschiedenis opgefrist. Met het cahier *Leuven en Koers. Fietsen door anderhalve eeuw wielergeschiedenis* vond Salsa! enkele deskundige medewerkers bereid om dat verleden op papier verder uit te diepen. Het resultaat van hun pennendrift ligt nu in de boekhandels en het stadsarchief.

Aan het einde van de 19e eeuw stond Leuven met maar liefst achttien wielersclubs bekend als 'la capitale du cyclisme' of 'la ville sainte du cyclisme'. Onder die hoofding kondigde het *Journal des Petites Affiches* (23 mei 1897) een groots fietsevenement

Emile Swéron (°1864), Belgisch kampioen 10 km hoge bi in 1884 – uit Lauters, *Les débuts du cyclisme*, Brussel, 1936, p. 52 (digitaal ingeleurd).

aan in de stad met deelname van wielersclubs uit het hele land. Nan van Zutphen herinnert aan dat event in zijn bijdrage over het wielrennen in Leuven tussen 1882 en 1914, toen om ter snelst op een metalen ros koersen nog nieuw was. Hij weet er nog alles van, want zijn licentiaatsverhandeling werd in 1979 uitgegeven in de reeks *Arca Lovaniensis*.¹ Van Zutphen schetst de ontwikkeling van de wielervedstrijden op hoge bi's in het stadspark - met Emile Swéron als eerste Belgische kampioen - tot Jozef Berckmans en anderen de pannen van het dak fietsten op een lage fiets met luchtbanden en kettingaandrijving op het achterwiel.

De eerste deelnames van Leuvenaars aan de Tour waren geen succes: geen enkele Leuenaar reed die uit. Het was wachten op Ward Van Dijk die in 1947 met de Vuelta een grote ronde op zijn naam schreef. Van Zutphen onttrekt hem en generatiegenoot Georges Claes – in 1946 én 1947 winnaar van Parijs-Roubaix – uit de vergetelheid. Samen met Jaak Brepoels laat hij ook de Tourkaravaan nog eens door Leuven razen, met bijzondere aandacht voor de ploegentijdrit die in 1976 tussen de bierbakken van Stella werd gereden en die vele, wat oudere Leuvenaars zich zeker nog herinneren.

Met Raoul Claes, een koersgekke burgemeester, Edouard Vanhove, een gulle zakenman en 'Poeske' Scherens, de zeventvoudige flamboyante wereldkampioen, keert Fran Herpinck, biograaf van Jef Scherens, terug naar de gouden tijd van de velodroom in het Sportpark aan Den Dreef.² Tijdens de oorlog sloeg het verval toe. Het huidige sportcomplex werd bovenop de roemrijke piste gebouwd. De sfeertribune en de bezoekertribune van OHL staan op de vroegere betonnen piste als laatste stille getuigen van dat rijke wielersleven. Dat de *Stoempersclub* meer was dan boegbeeld Jef Scherens, maar ook hét uithangbord van de Leuvense wielersport, stelt Jaak Brepoels aanschouwelijk voor. Het geaccidenteerde en selectieve parcours van de jaarlijkse Grote Prijs Jef Scherens, dat de vereniging de *Stoempers* uitstippelde, maakte zoveel

indruk dat de beroepsrenners in 2010 om Belgisch kampioen te worden het parcours maar liefst zeventien keren op en af moesten rijden. Ook de UCI nam de Leuvense vesten en de binnenstad als scherprechters op in de strijd om de regenboogtrui.

Andere bijdragen bestrijken de gehele periode en doen dat met de blik vooruit op de wereldkampioenschappen dit jaar. In het eerste hoofdstuk beschrijft Dries Vanysacker welke aankomstplaatsen in België Leuven voorafgingen in de organisatie van de wereldkampioenschappen. Ook gaat hij dieper in op zowel de triomfen van Van Steenberghe, Briek Schotte, Benoni Beheydt, Yvonne Reynders op eigen bodem als de opoffers die Rik Van Looy en Claude Criquelion beiden opliepen in Ronse. Emeritus hoogleraar en sportsocioloog Bart Vanreusel laat in zijn bijdrage zowaar Stijn Streuvels fietsen doorheen het puin dat de Duitse bezetter in Leuven achterliet. De aankomstlijn van het WK Wielrennen 2021 ligt vlakbij de Tiensepoort, waar honderd jaar eerder de deelnemers aan de Omloop van de Slagvelden (1919) de verwoeste stad binnenreden. Ook in 2021 ligt er puin. Op de voormalige ziekenhuissite in de Brusselsestraat maakt het torenhoge afbraakpuin plaats voor een heel nieuwe stadsbuurt met plaats voor cultuur, groen, water, werken en wonen. Net deze reusachtige bouw-erf wordt vanaf de zomer van 2021 een ontmoetingsplek voor de wielersportliefhebber tijdens het WK.

Alle auteurs onderstrepen het belang van de wereldkampioenschappen voor de wielersport in Leuven, maar vooral voor het fietsen op zich. En laat dat nu net een eeuw overbruggen tussen het puin van 1918 en het Leuven van de toekomst. In de laatste bijdrage van het cahier vat Jeroen Scheerder, hoogleraar sportbeleid en sportsociologie, het allemaal nog eens krachtig samen. "Om van een geslaagde, lees leefbare stad te kunnen spreken, zou 'fietsbaarheid' als een van de criteria kunnen gelden. Kan de stad bereikt,

1 N. van Zutphen, 'Sociale geschiedenis van het fietsen te Leuven, 1880-1900', in: *Arca Lovaniensis*, 8 (1979), p. 11-256.
2 F. Herpinck, *Het fenomeen 'Poeske' Scherens* (Salsa-Cahier, 10), Leuven, 2013.

Een zoveelste zegetuil op Leuvense bodem: Jef Scherens en verzorger Jef Mannaerts poseren op de meet van Sportpark - SAL, Fotocollectie Uytterhoeven.

bezoekt en beleefd worden per fiets? In welke mate? Op welke manier? Wordt deze fietsproef zowel kwantitatief als kwalitatief met succes doorstaan, dan is onze stad leefbaar en klaar voor het vervolg van de 21ste eeuw.”

Maar liefst 90 foto's, affiches en andere illustraties zetten de teksten kracht bij, waarvan een aantal nog niet eerder werden uitgegeven. Dat maakt van dit cahier een origineel document. Daarvoor konden we rijkelijk putten uit wat de Erfgoedcel bovenspitte aan materiaal voor de tentoonstellingspanelen van

de buitenexpo aan de velodroom. Belangrijk toeleveranciers waren het Leuvense stadsarchief en KOERS, museum van de wielersport (Roeselare). De rijkdom van de fotocollecties Uytterhoeven en Sprengers in het stadsarchief is gekend, maar voor dit cahier konden we ook een beroep doen op de unieke collectie affiches die het archief bewaart.³ Voor dit cahier werden de sportaffiches voor het eerst aangeboord. Bovendien doken de auteurs zelf in de bestanden en collecties van het archief. Ten

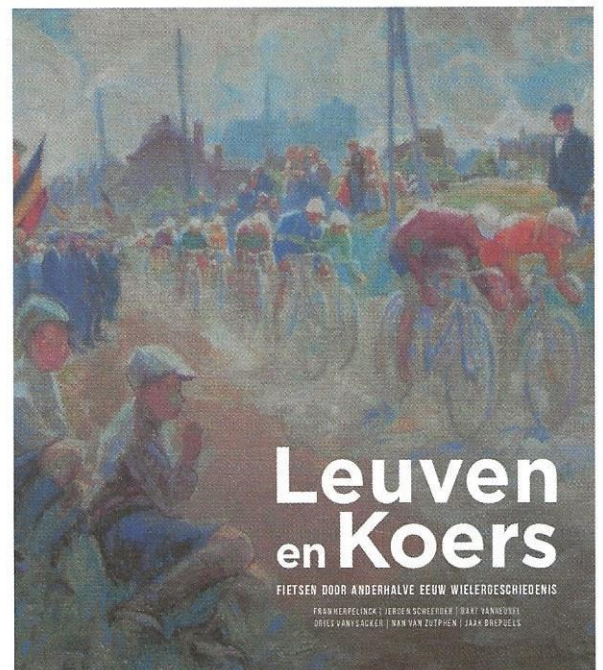
slotte zorgden ook familieleden van vroegere Leuvense wielerkampioenen en verzamelaars voor nog nooit eerder gepubliceerd beeldmateriaal. Het resultaat van dit alles vind je terug in dit cahier.

In 1879 vroeg mevrouw Delin-Franquin aan de stad of haar zoon Joseph in het stadspark mocht fietsen. Tussen het moment dat de latere fietsfabrikant op hoge bi het stadspark onveilig maakte en het wereldkampioenschap wielrennen in 2021, heeft de stad Leuven het fietsen in al zijn varianten in de armen gesloten en met hoogtes en laagten een hoofdstuk geschreven in de annalen van de wielersport. En nu, in 2021, vormt het historische centrum van Leuven, met zijn verrassende stadshellingen en omgeven door de Brabantse heuvels een uniek decor voor de organisatie van het wereldkampioenschap wielrennen. Hoe het zover kwam? Dat is het verhaal dat uitgebreid te lezen en te bekijken valt in het nieuwe cahier.

Salsa!-cahier 17 *Leuven en koers* (Fran Herpelinck, Jeroen Scheerder, Bart Vanreusel, Dries Vanysacker, Nan van Zutphen en Jaak Brepoels) beslaat 96 pagina's en is verkrijgbaar in verschillende Leuvense boekhandels aan €20. Leden kunnen dit cahier kopen aan €15, maar dan enkel in het Leuvense stadsarchief.

Opbouw van de wielersbaan Sportpark, een Leuvense sprintvedette waardig: 400 meter lang met ruimte voor 9.000 toeschouwers - SAL, Fotocollectie Sprengers.

³ L. Engelen, *Cinema Leuven. Een studie naar de Belgische filmaffiche aan de hand van de collectie van het Leuvense stadsarchief* (Salsa-Cahier, 9), Leuven, 2012; J. Brepoels, *Pappen, nathouden & plakken. Affiches uit het Leuvense stadsarchief als spiegel van een halve eeuw politieke en sociale geschiedenis (1918-1966)* (Salsa-Cahier, 14), Leuven, 2017.

De Leuvense Spinosj-band: 1981-2005

Het Leuven dialect, waarvan meer dan 2800 woorden en uitdrukkingen door Alfons Meulemans in 1984 werden uitgegeven, wordt vandaag nog door verschillende verenigingen en personen actief beoefend. Zowel de *Akademie van 't Leives*, opgericht in 1990, als het mannenkoor de *Joorzangers*, in 2004 door André Van de Putte (1936-2016) opgestart, weten steeds opnieuw talrijke sympathisanten te begeisteren. Ook figuren als Hugo Symons (°1935) en Armand Hombroeckx (°1950), alias 'Big Bill', houden met hun optredens de aandacht voor het 'Leives' levendig. Het Leuven dialect werd zelfs in de Sint-Pieterskerk binnengehaald: op zondag 2 maart 2008 vond daar de eerste 'Leuvense mis' plaats en op vrijdag 26 maart 2010 werd er de *Johannespassie van Johann Sebastian Bach*, in een 'Leivese' versie van Fred Brouwers (1948), uitgevoerd.

Een onmiskenbaar icoon in de 'Leuvense dialectrevival' is de Leuvense Spinosj-band. Die zorgde, tussen 1981 en 2005, met talrijke optredens in het 'Leives' voor veel ontspanning en vermaak. Met zijn leuke liedjes en opvallende présence werd Spinosj wel eens met de Antwerpse Strangers (1952-2002) vergeleken. Maar hoe ontstond de groep, vanwaar de naam Spinosj, wie waren de leden en wat zongen ze? Onze informatie haalden we uit gesprekken die we met enkele oud-leden hebben gevoerd alsook uit de documentatiemap 'Spinosj Gagband 7.3 Spin 1107' die in het Stadsarchief wordt bewaard. Voor de liedteksten konden we terecht bij het boekje *Spinosj* [Leuven, z.j.] van de Leuvense volksschilder en -schrijver Pol Derick (1927-2002) en de lijvige liedbundel 'Spinosj 1997' van Fred Houben.

Ontstaan

Eind jaren 70 van de vorige eeuw ondernamen enkele vrienden jaarlijks een kroegentocht tijdens de Leuvense jaarmarkt. Om hun verbondenheid meer in de kijker te zetten, besloten

ze als straatzangers met allerlei 'geluidmakende' voorwerpen op te treden. Sommigen onder hen hadden hun muzikale inspiratie opgedaan tijdens een vakantietrip in Tirol. Hoe het ook zij, de formule sloeg aan en werd uitgebreid met goocheltrucs en acrobatentoeren. Gaandeweg rijpte het idee om een vaste muzikale animatiegroep op te richten. Was de start vrij beperkt en amateuristisch, toch werd enthousiast gesleuteld aan de uitbreiding van de groep en de verbetering van de muzikale mogelijkheden.

De eerste die zich engageerde was Filip Groeninckx (1928-1995: werknemer bij Electrabel). Hij had ervaring opgedaan als toneelregisseur, was presentator en speelde 'trompet'. Om het muzikale peil op te krikken werd een beroep gedaan op 'accordeonist' Fred Houben (1939: bestuurschef bij het OCMW Leuven), de enige die muziek had gestudeerd en die na 1990 ook heel wat liedteksten zou schrijven. Marcel Reynaerts (1918-2006: vertegenwoordiger van het Franse parfumhuis Piver), opvallend klein van gestalte en actief in zowat al de fanfares uit het Leuvense, werd als 'drummer' ingeschakeld. Hubert Vansteenbeeck (1926-2012: postbeambte), een reus van een vent en fysiek de tegenpool van Marcel, nam de 'ritmesectie', bestaande uit een washbord, toeters, fietsbelenklakkers, voor zijn rekening. Jef Van Ingh (1930-2006: postbeambte), virtuoos op de pompfluit, schakelde al vlug over naar de 'schuiftrompet' of trombone. Denis Vanzavelberg (1929: militair postmeester in Duitsland en nadien in Luik) verkoos de tuba, maar ontdekte per toeval op een rommelmarkt een 'bombardon' die vanaf dan het vaste basinstrument werd van de groep. Gust Dewit (1930-1990: secretaris bij het federaal Parlement) was gitarist, zanger, moppentapper en tekstschrijver (zie verder). Pol Wouters (technicus elektronica), tenslotte, was verantwoordelijk voor de geluidstechniek.

De repetities gingen door in café 'De Kruger', gelegen naast de scharen- en messenwinkel Suy in de Tiensestraat. Beide panden werden

dit jaar tot een groot woonhuis omgebouwd. Bij het zoeken naar een geschikte naam kwam Filip Groeninckx op de proppen met 'Spinosj', waarschijnlijk omdat spinazie het legendarische krachtvoer bleek te zijn van Popey, een in 1929 gecreëerd Amerikaans stripfiguur.

Repertoire

In het prille begin bracht Spinosj vooral bestaande liederen, waaronder de bekende Leuvenaarsliederen *Want wij zijn Leuvenaren* en *Op, sta op, sta op* van de Leuvense componist Arthur Van Oost (1872-1942). Naarmate de groep meer gevraagd werd, moest het liedrepertoire worden uitgebreid. In zijn hoedanigheid van 'songwriter' toverde Gust Dewit een zestigtal liedteksten uit zijn mouw, uiteraard allemaal in het 'Leives' en gekruid met de nodige humoristische en satirische ingrediënten. Leuk om lezen zijn de liederen over Leuven: *We zinge van Leive* [Leuven], *Leive g'het men het gestoole* [Leuven ge hebt mijn hart gestolen] en *Potpourri van Leuvense toestanden*. In *Hey, hey, kom mo mei* [Hei, hei, kom maar mee] en *Postierfestival* [Het beeldenfestival] worden de Leuvense standbeelden bezongen; in *Parkeiren in Leive* [Parkeren in Leuven] en *Den Bergemister* [lied op gewezen burgemeester Tobback] wordt de transformatie van bepaalde stadsdelen op de korrel genomen; in *As da mo woo es* [Als dat maar waar is] en *'k Zen nen Bèlsj* [Ik ben een Belg] worden politieke toestanden en misleunen in het land over de hekel gehaald. Hilarisch zijn *'t Gastoes* [Het gasthuis] en *Den beur ze dingske* [De boer zijn 'kleine heer']. Een aantal liederen gaat specifiek over de groep zelf: *Spinosj de nief partij* [over de oprichting en de leden], *Spinosj orkest* en *Allo, alloo, Spinosj is doo* [is daar]. Aan de melodieuze en de 'instrumentale begeleiding' gaf Spinosj steeds een eigen en plezierige folkloristische toets.

Eerste adem (1981-1990)

Het eerste optreden van de band vond plaats in de zomer van 1981. Op vraag van Arthur Van Zeebroeck (1919-

2015), SP-gemeenteraadslid, liet de groep zich horen op een wijkfeest in de Nobelstraat, achter de kleine gevangenis. Het onconventionele karakter van de eerste optredens maar vooral het gebruik van het sappige Leuvens dialect – een verrassende nieuwigheid – leverde de groep al gauw een resem aanbiedingen op voor het opvrolijken van bruiloften, festiviteiten van buurtverenigingen en handelsevenementen, bierfeesten, Leuven kermis en Marktrock.

Het typische Spinosj-geluid was zelfs te horen in het casino van Middelkerke en elders in Vlaanderen. Zelf bracht Spinosj zijn eigen revues die doorspekt waren met komische acts waarbij de leden optraden in amusante outfits. Vanwege de grote bijval die de groep overal genoot was er veel vraag naar opnames van de 'Leivese liekes'. Verschillende CD's kwamen in omloop en er verscheen een kortfilm, gerealiseerd door de Leuvense filmgroep Locina.

Vriendschap was het sleutel-

woord van de groep. Om die extra kracht bij te zetten trokken de leden af en toe naar Oostenrijk waar ze bergwandelingen maakten en leerden skiën onder leiding van skimonitor Jef Van Ingh.

Tweede adem (1995-2005)

Heel even zag het ernaar uit dat Spinosj in 1995 zou stoppen. Aanleiding was het overlijden van Gust Dewit (1990) en Filip Groeninckx (1995) evenals het vertrek van Marcel Reynaerts en Hubert Vansteenbeeck. Zij kregen allebei een figurantenrol aangeboden door de BRT: Marcel in de komische reeks 'Oei', Hubert bij 'F.C. De Kampioenen'. Maar de overlevingsdrang bij drie leden van het eerste uur – Fred Houben, Jef Van Ingh en Denis Vanzavelberg – was zo groot dat, na een lange zoektocht, vijf nieuwe leden tot de groep toetraden: Edmond Boghe (1946-2002: werknemer bij brouwerij Stella Artois, een 'onechte violist'), Willy Heps (1956: uitbater van het café Tempo op het

Baron August de Becker-Remyplein in Kessel-Lo, zanger en organisatie), Felix Jaspers (1934: adjudant bij het Belgisch leger, keyboard) en Edouard Kerselaers (1931-2011: werknemer bij 'Ateliers de la Dyle' in Leuven, zanger). Henri Vanleeuw (1959: parkwachter in het stadspark van Leuven, zanger en eveneens toetsenbord) volgde Pol Wouters op als geluidsmen.

Samen hebben ze nog tien jaar lang overal de pittige muzikale Spinosj-geest uitgedragen. Bij de meiboomplanting van 9 augustus 2005 op de Grote Markt nam de groep definitief afscheid van podium en publiek. Vandaag zijn nog zes leden in leven: Fred Houben, Willy Heps, Felix Jaspers en Denis Vanzavelberg en de geluidsmannen Henri Vanleeuw en Pol Wouters. De eerste vier komen nog elke donderdagavond samen in café Tempo om er, tussen pot en pint, de vele mooie herinneringen uit lang vervlogen jaren te koesteren.

Eerste groepsfoto van de Spinosj-band. Met vlnr: Hubert Vansteenbeeck, Gust Dewit, Filip Groeninckx, Jef Van Ingh, Pol Wouters, Marcel Reynaerts, Denis Vanzavelberg en Fred Houben.

Groepsfoto van Spinosj. Vlnr: Marcel, Henri, Jef, Denis, Edmond, Filip en Fred.

Groepsfoto van Spinosj. Vlnr: Marcel, Henri Vanleeuw, Jef, Denis, Fred, Edmond Boghe en Filip.

Recente foto met vier leden van Spinosj. Vlnr: Willy, Felix, Denis en Fred.

Uitgelicht: verdwenen Leuvense wielerpistes

Gustaaf Janssens

Waar tot voor kort de Sint-Pieterskliniek stond, verrees in juli 2021 een tijdelijke houten wielerpiste met daarnaast een buitenexpo over het Leuvense wielerverleden. In augustus verscheen het nieuwe Salsa!-Cahier *Leuven en Koers*. *Fietsen door anderhalve eeuw wielergeschiedenis*. De aanleiding tot dit alles was het Wereldkampioenschap wielrennen dat eind september wordt gereden.

Leuven heeft een rijke wielergeschiedenis die jaar na jaar met de Grote Prijs Poeske Scherens wordt voortgezet. Minder bekend is dat er ooit drie wielerpistes in Groot-Leuven zijn geweest. Een eerste wielerpiste kwam er in 1909. Zij lag in Kessel-Lo tussen de Koning Albertlaan en de Platte Lo-straat, ongeveer waar nu de Guido Gezellestraat is. Tot nog toe is er maar één foto van deze velodroom bekend. Er staat "Louvain 1909!" op, en ook de namen van de renners: "John" en "Stakenborg". Op de achtergrond is reclame voor "Cycles G. Dekeye" en voor "Tubes colonial" te zien. In 1913 werd de piste gesloten en tijdens de Eerste Wereldoorlog werd zij afgebroken.

Daarna duurde het tot in 1927 vooraleer er dankzij wielierclub *Louvain Sportif* een nieuwe piste kwam. Die werd gebouwd op het voormalige 'Marsveld', het militair oefenterrein, waar later de Philipsfabriek (nu de 'Philipssite') is gekomen. De piste was geen lang leven beschoren. In 1929 kocht Philips het terrein en brak de velodroom af.

Door toedoen van de voorzitters van *Sporting Club Louvain* (het latere *Daring Leuven*) en van de *Koninklijke Leuvense Stoempersclub* kwam er in 1933 een wielerpiste rond het voetbalveld van *Sporting* aan 'Den Dreef' (de Kardinaal Mercierlaan in Heverlee). De betonnen piste Sportpark had een omloop van 400 meter en bood plaats aan 9.000 toeschouwers. Het is daar dat Jef 'Poeske' Scherens (1909-1986) – lid van de *Stoempersclub* en tweevoudig wereldkampioen – werd gehuldigd en meerdere overwinningen behaalde. Tijdens de Tweede Wereldoorlog geraakte de piste in onbruik. *Sporting Leuven* trok er in 1942 weg en het complex kwam in handen van *Stade Leuven*. In 1955 kocht de stad Leuven de terreinen en opende er in 1958 een sportcentrum, nu de thuisbasis van *OH Leuven*. Weinigen weten dat het sportcomplex bovenop de wielerpiste is gebouwd.

Louvain 1909!

Meer over de Leuvense wielergeschiedenis brengt het nieuwe Salsa!-cahier 17 *Leuven en Koers*, alsook Salsa!-cahier 10 *Het fenomeen 'Poeske Scherens'* (Fran Herpelinck, 2013). Beide cahiers zijn verkrijgbaar in de leeszaal van het Leuvense Stadarchief.

Voor de tentoonstellingspanelen bij de tijdelijke wielerpiste, voor de panelen op de locaties van de voormalige wielerpistes en voor de beide Salsa!-cahiers leverde het Leuvense stadsarchief heel wat foto's. Dat was ook het geval voor de foto's bij dit artikel. Wij danken Liesbeth Croimans (Stadsarchief Leuven), Nils Roofthoofd (Erfgoedcel Leuven) en collega-historicus Jaak Brepoels graag voor hun gewaardeerde hulp en geboden informatie bij het schrijven van deze bijdrage.